

**ABSZTRAKT
KÖTET**

Hogyan tanítsunk szociológiát?

**Nemzetközi konferencia a
szociológiatanítás lehetőségeiről
és kihívásairól a felsőoktatásban**

Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar
Szociológia Tanszék

2025.04.16.



SZERKESZTŐK
Drjenovszky Zsófia
Gergely Andrea
Török Emőke
Sztáray Kézdy Éva

LEKTORÁLTA
Bíró Emese

BORÍTÓTERV
Mezei Bernát

2025
BUDAPEST

KIADÓ
Károli Gáspár Református Egyetem
Szociológia Tanszék

ISBN 978-615-6637-54-3
Minden jog fenntartva.

Tartalom

ABSZTRAKTOK	5
Dupcsik Csaba: Ne tessék harapni, avagy a szociológiaelméleti forrásként használható vámpírregény	6
Drjenovszky Zsófia – Dringó-Horváth Ida – T. Nagy Judit – Hegedűs Dóra: Az MI megjelenésének hatása az oktatói és hallgatói munkára.....	8
Gergely Andrea: Projektmódszertan nagymintás kvantitatív kutatásokon.....	10
Havrancsik Dániel: Georg Simmel a mesterséges intelligenciáról (1900-1916).....	12
Lázár Beáta – Bodor-Eranus Eliza – Szvetelszky Zsuzsanna: Akcióban a Z generáció – Fiatalbarát kutatói perspektívák az önkéntes kutatásokban	14
Magyar Tivadar: A kutatás módszertan tantárgyak szerkezeti problémái - és lehetséges megoldások	16
Péli Gábor: Formális és kvalitatív? A deduktív elemek szerepéről a szociológia oktatásban	18
Rácz Attila: Gyakorlatorientált képzési modell a SZTE BTK Szociológia Tanszékén	20
R. Schay Krisztina: Művészetszociológia – Elmélet és gyakorlat a digitális korban.....	22
Szabó Andrea: Szociológia és karrier: hallgatói vélemények és munkaerőpiaci trendek a DPR tükrében.....	24
Székesi Levente: Kísérlet a hallgatói bevonódás növelésére a kvantitatív kutatási módszerek oktatásában	26
Szilvási Tünde: Gamifikáció a szociológia oktatásban: interdiszciplinaritás, mesterséges intelligencia és láthatóság ...	28

Sztáray Kézdy Éva: A szociográfia kurzus mint a hallgatók aktivizálásának lehetséges kerete	30
Takács Erzsébet – Takács Flóra: Fókuszban a hallgatók: tapasztalatok, elvárások és aktivitás szociológushallgatók körében	32
Telegdy Balázs: A szakdolgozat szükségszerűsége	34
Tóth Péter: Egyetemi jegyzettől a Moodle-ig, tananyagok magyar és angol nyelven.....	36
Török Emőke: (Ne) tanítsunk szociológiatörténetet?	38
A KONFERENCIA PROGRAMJA.....	40

ABSZTRAKTOK

Dupcsik Csaba:

Ne tessék harapni, avagy a szociológiaelméleti forrásként használható vámpírregény

Don't Bite Me, Please, or Vampire Novel as Source for Social Theory

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Szociológia Tanszék

Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet
dupcsik.csaba@kre.hu

Kulcsszavak:

szociológiaelmélet oktatása; szociológiaelmélet és mainstream szociológia; elvonatkoztatási szintek

Keywords:

teaching social theory; social theory and mainstream sociology; levels of abstraction

Némedi Dénes szerint a szociológiában

-a.) *„létezik egy meglehetősen független elméleti diskurzus, ahol egymással összeegyeztethetetlen, változó mértékben befolyásos elméleti modellek küzdenek a nagyon viszonylagos népszerűségért.”*

-b.) *„Létezik emellett egy jól fejlett, üzemszerűen működő kutatási gyakorlat, részterületekre vagy egyes jellegzetességekre koncentráló »középszintű« elméletekkel, és a kettő között kicsi az átjárás.”*

Első pillantásra rejtélyes, hogy mi tartja össze a szociológia birodalmát (vagy inkább kisállamát), miközben a két fő etnikuma – tehát az elméletészek és a mainstream szociológia is – közösen dolgozik e belső határ megerősítésén és a hivatalos átjáró kontrollálásán (igaz, tipikusan közös stratégia a határ létének letagadása is). Talán az a titok magyarázata, hogy a nagyelméletek és a középszintű elméletek/empíria

szférája (mainstream szociológia) közötti határvonalat rejtett kapcsolatok, hajszalerek, csempészalagutak sokasága szeli át. Azaz, az elmélet mélyen áthatja a mainstream szociológia kérdésfeltevéseit, módszereit, fogalmait, tudatosított és nem-tudatosított előfeltevéseit stb.

A fenti szociológiaelméleti felfogás a tárgy 25 félév folyamatos oktatása során alakult ki bennem, majd tudatosítva visszahatott az oktatási gyakorlatomra. E hatás főleg abban a stratégiában nyilvánul meg, hogy rendszeresen „linkeket” nyitok más órákon/kurzusokon (elvileg) tanult ismeretelemek felé, illetve rendszeresen váltogatom az elvonatkoztatási szinteket, amelynek során az elméleti fejtegetéseket és fogalmakat középszintű mainstream megközelítésekkel, adatokkal, a hétköznapi életből vagy akár fikcióból vett példázatokkal stb. kötöm össze.

Az időkeretek szűkössége miatt néhány Szociológiaelmélet-vizsgafeladattal demonstrálom ezt a stratégiát. Igyekszem bemutatni, hogyan lehet magas elvonatkoztatási szinten megfogalmazott elméleti ismeretek elsajátítását a vámpírharpás, a nyilvános mosdóban megejtett pillantások, a gyíkemberek vagy a háztartási munka megosztásának példáin keresztül számonkérni.

Drjenovszky Zsófia – Dringó-Horváth Ida – T. Nagy Judit – Hegedűs Dóra:

Az MI megjelenésének hatása az oktatói és hallgatói munkára The Impact of the Emergence of AI on the Work of Teachers and Students

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar,
Szociológia Tanszék
drjenovszky.zsofia@kre.hu

Kulcsszavak:

mesterséges intelligencia, oktatás, hallgatói számonkérés

Keywords:

artificial intelligence, education, student accountability

A mesterséges intelligencia (MI) már évtizedek óta az életünk részét képezi és folyamatos fejlődésének köszönhetően egyre szélesebb körben alkalmazzák, különféle területeken, így természetesen az egyetemi oktatásban is. Az elmúlt években azonban a generatív mesterséges intelligencia alkalmazások nyelvi chatbotjainak nyilvánosságra hozatala soha nem látott utakat nyitott meg a felhasználók számára, melyben központi jelentőségű a széleskörű és egyszerű elérhetőség, ill. a folyamatos és intenzív technikai fejlődés. Ebben a környezetben nem megkerülhető a kérdés, hogy hogyan hat mindez az oktatói munkára, miben változik – ha változik – az oktatás és számonkérés módja a mindennapokban.

Kutatócsoportunk az MI és a felsőoktatás kapcsolatának vizsgálatát tűzte ki célul. A kutatás első fázisában egy egyetemközi kérdőíves vizsgálatra került sor, melyet 2024 májusa és szeptembere között egy interjú adatfelvétel

követett. Előadásunkban a 32 oktatóval készített félig strukturált interjú adatfelvétel eredményeiből számolunk be. Összességében azt találtuk, hogy az MI elterjedését az oktatók, saját munkájukra vonatkozóan nem tartják veszélyesnek, nem gondolják, hogy a jövőben kiváltaná, azt azonban igen, hogy jelentősen átalakíthatja. A tanár szerepe inkább mentoráló, támogató lesz, de az oktató személyes jelenléte továbbra is fontos. A számonkérés módja az, amit leginkább szükséges - jelen tudásuk és ismereteik alapján - újragondolni. Ennek hatására várhatóan az otthonra kiadott feladatok csökkennek, és inkább a tantermi térbe kerülnek vissza, ellenőrzött keretek közé. Jelenleg a fokozottabb ellenőrzés jelenik meg a szakdolgozat írásával kapcsolatban is. Emellett kirajzolódik az igény a korábban jól bevált feladatok, számonkérési módszerek átalakítására, MI-hez való igazítására is. Az oktatók többsége azonban jelenleg úgy érzi, nincs meg a megfelelő tudása, és emellett ideje, hogy ebbe az irányba tegye a megfelelő lépéseket.

Gergely Andrea:

Projekt módszertan nagymintás kvantitatív kutatásokon

Project Methodology for Large-Sample Quantitative Research

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar,
Szociológia Tanszék

gergely.andrea@kre.hu

Kulcsszavak:

projekt módszertan, kvantitatív kutatás, kérdőíves adatfelvétel, kutatómódszertan

Keywords:

project methodology, survey data collection, questionnaire data collection,
research methodology

A projektmódszertan lényege, hogy gyakorlati probléma megoldására irányul, a folyamat végén önálló produktum jön létre. A munka során a tanár-hallgató szerepek megváltoznak, a tanár facilitátorként, a hallgatók aktív kutatóként dolgoznak. A csoportmunka, az együttműködés, a problémamegoldás kerül előtérbe, a hallgatók önállósága, felelősségérzete fejlődik. A komplex projekt a hagyományos oktatáshoz képest jobban felkészíti a hallgatót a munkaerőpiaci kihívásokra.

A Károli Gáspár Református Egyetem hallgatói első nyári gyakorlatuk során több tantárgy keretében nagymintás, személyes, kérdőíves adatfelvételt bonyolítanak le, valamint a 'Bevezetés a piackutatásba' kurzuson kvantitatív terméktesztet is végeznek. A hallgatók mindkét adatfelvétel során saját maguk végzik el a kutatási kérdések és hipotézisek kifejlesztését, a konceptualizációt és operacionalizációt, a kérdőívek létrehozását, s végül az adatfeldolgozást egészen az önálló prezentáció elkészítéséig. A nyári gyakorlatos kutatás eredményeiből házi konferenciát is rendezünk, ahol a legjobban sikerült prezentációk szerepelnek.

Előadásomban bemutatom azt, hogy hogyan járul ez hozzá a kvantitatív kutatás módszereinek mélyebb megértéséhez, milyen gyakorlati tudásra és skillekre tesznek szert a hallgatók, valamint vázolom a kutatásokhoz kapcsolódó oktatásmódszertani nehézségeket is.

Havrancsik Dániel:

Georg Simmel a mesterséges intelligenciáról (1900-1916)

Georg Simmel on Artificial Intelligence (1900-1916)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Társadalomelmélet
Tanszék

havrancsik.daniel@tatk.elte.hu

Kulcsszavak:

autonóm céltételezés, generatív mesterséges intelligencia, szubjektív és objektív kultúra, Georg Simmel

Keywords:

autonomous definition of goals, generative artificial intelligence, subjective and objective culture, Georg Simmel

Előadásomban a nagy nyelvi modelleken alapuló generatív mesterséges intelligencia humán tudományos képzésben való alkalmazásával kapcsolatban foglalkozom állást Georg Simmel kultúraelméletére támaszkodva. A „szervetlenül akkumulálódó” adat és információ organizációjában egyre nagyobb szerep jut a mesterséges intelligencia alkalmazásainak. A generatív applikációk elterjedésével a tudás externalizációjának története új szakaszába lép, melynek során nem csak a tudáshoz való hozzáférés megszokott körülményei alakulnak át, de a tulajdonképpeni tudás értékébe vetett hit is meginog. A vonatkozó kihívásokkal az oktatás – a jövőendő szociológusok képzését is beleértve – mindmáig nem nézett szembe sikeresen. Sebesen terjed a tudás bármikori elérhetőségének (és ezzel az elsajátított tudás feleslegességének) illúziója – miközben a jelenleg is zajló társadalmi változások következményeként az eligazodni vágyók egyre inkább szorulnak rá szubjektív formában elsajátított ismeretekre. A tárgyi tudás folyamatos

alkalmazására épülő humán tudományos kutatás és az értelmiségi szerepkör gyakorlása számára a személyes elsajátíthatatlanság végpontjáig objektívált tudás technológiája nem alternatívája a lexikális tudás paradigmájában kiképzett műveltségnek – és nem is lehet az, mivel saját alkalmasságának megítélésére alkalmatlan. Eszközök hatékonyságáról ítélni csak világosan definiált célok függvényében lehetséges. Az újabb keletű mesterséges intelligencia-applikációk felhasználásával kapcsolatos diszkuszióban a „hatékonyságra” és az „idők szavára” hivatkozó homályos, az értelmiség rossz lelkiismeretének csillapítására aligha elégséges elképzelések kárára azon autonóm célok szempontjait kell előtérbe állítani, melyeket a humán tudományos képzésbe bekapcsolódni vágyó leendő egyetemi polgárok fogalmaznak meg, illetve melyek a sikerességében komolyan meg nem kérdőjelezett kutatói gyakorlatot mindeddig orientálták. Az autonóm céltételezés képessége a mesterséges intelligenciára át nem ruházható emberi privilégium, mellyel felelős emberként tudatosan kellene élnünk.

Lázár Beáta – Bodor-Eranus Eliza – Szvetelszky Zsuzsanna:
Akcióban a Z generáció – Fiatalbarát kutatói perspektívák az
önkéntes kutatásokban

Generation Z in Action – Youth-Friendly Research Perspectives
in Volunteer Research

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kommunikáció, Közkapcsolatok és Reklám
Doktori Iskola

beata.lazar@fspac.ro

Kulcsszavak:

Z generáció, fesztivál önkéntesek, kutatási készségek fejlesztése, esettanulmány,
ifjúságbarát kutatás

Keywords:

Generation Z, festival volunteers, development of research skills, case study, youth-
friendly research

A fiatalok bevonása akadémiai kutatási projektekbe számos előnyt kínálhat mind a fiataloknak, mind pedig a kutatásért felelős – jellemzően szenior kutatókból álló – csapat számára, a kutatás eredményeinek vonatkozásában pedig hozzáadott értéket is. Szenior kutatói oldalról nemcsak az a kérdés, hogyan lehet a tudományos szemléletet és a kutatási know-how-t (szakértelmet, tudást) hatékonyan átadni a fiataloknak, hanem az is, hogyan lehet a fiatal kutatókat motiválni és a projekt iránti elköteleződésüket növelni, összességében hogyan érhető el a gördülékeny szenior-junior kutatói együttműködés.

Vizsgálatunk célja az volt, hogy hívjuk fel a figyelmet a téma fontosságára, illetve, hogy gyakorlati szempontokat nyújtsunk a fiatal kutatók akadémiai kutatásokba való bevonásához, a kutatástervezéstől a kivitelezésig és elemzésekben való részvételig. Kutatásunkban azt elemeztük, hogy egy nagyobb

szabású, komplex módszertant alkalmazó, de viszonylag rövid idő alatt megvalósuló kutatás alkalmas-e arra, hogy a fiatal kutatók társadalomtudományi kutatómódszertani készségeit fejlessze, ezáltal növelve alkalmazkodóképességüket a tudományos pályán és a munkaerőpiacon. Bár az általunk vizsgált kutatás specifikus, bízunk abban, hogy ajánlásai kutatási témától és módszertől függetlenül érvényesíthetők. A következtetések egy 2023-ban, a hazai három legnagyobb könnyűzenei fesztiválon megvalósuló fesztiválönkéntesek kapcsolathálózataira irányuló adatfelvétel során a fiatal kutatói (gyakornoki) beszámolók elemzésein alapulnak. Előadásunk a kutatás során megszerezhető kutatói készségek bemutatására, illetve a hasonló, fiatal kutatói részvételt támogató kutatások melletti érvelésre fókuszál, kiemelve, hogy a fiatalok mely területeken tudnak értékesen hozzájárulni az akadémiai kutatási projektekhez.

A megfogalmazott javaslatok követésével az akadémiai kutatók kulcsfontosságú tényezővé tehetik a fiatalok bevonását fiatalokra összpontosító kutatási kezdeményezéseikben, növelve ezzel munkájuk kivitelezhetőségét, fiatalbarát jellegét, ökológiai érvényességét, és végső soron növelve kutatásuk eredményeinek értékét és hatását.

Magyari Tivadar:

A kutatás módszertan tantárgyak szerkezeti problémái - és lehetséges megoldások

Structural Problems in Research Methodology Teaching – and Possible Solutions

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Magyar Szociológiai Intézet
magyari.tivadar@gmail.com

Kulcsszavak:

tananyagtervezés, gyakorlati alkalmazás, hallgatói elkötelezettség, értékelési módszer

Keywords:

curriculum Design, practical Application, student Engagement, assessment Method

A szociológia szakos hallgatók kutatómódszertani oktatása számos kihívást rejt magában, amelyek megoldása komoly odafigyelést és folyamatos fejlesztést igényel az oktatók részéről. Az oktatás hatékonysága és a hallgatók sikeressége érdekében elengedhetetlen a módszertani ismeretek sorrendjének megfelelő kialakítása, a statisztikai ismeretek integrálása és a gyakorlatorientált oktatási módszerek alkalmazása.

A szerző 34 éve tanít szociológiai kutatási módszereket több tantárgy keretében, és jelenleg egy angol nyelvű kötet szerkesztésén dolgozik, amely a kvantitatív módszerek és a statisztika tanításának didaktikai lehetőségeit tárgyalja, illetve több meglévő tanítási metódushoz kritikusan viszonyul.

Ugyanis a szerző által készített kötet és az erre a konferenciára tervezett előadás több ponton is kritikusan viszonyul a világszerte fellelhető kurrikulumok módszertani szilabuszai iránt, kiemelve egyes gyakori hibákat; ezekből itt most néhányat sorolunk fel:

- A tanítás elnagyolt és rossz sorrendet követ.
- A különböző részek nem kapcsolódnak didaktikusan össze.
- A tanítás vagy szélsőségesen gyors, leegyszerűsítő és gyorstalpaló jellegű – vagy nélkülözi a legelemibb szelektivitást (ennek sok formája van, például egy, a banálisabbak közül: túl sok matematikai háttér részletet adnak elő, ami túlterheli a hallgatókat).

A nem megfelelő tanítási módszerek gyakran oda vezetnek, hogy a hallgatóknak téves benyomásuk alakul ki és hajlamosak relativizálni a módszertani követelményeket. Ez is többféle következményében csapódik le, és itt hely hiányában csak ezt említjük példaként: rendkívül könnyűnek, egyszerűnek, sablonosnak gondolják a társadalomkutatást, egyszerűnek a bizonyos társadalmi jelenségekről való kijelentések megfogalmazását.

Péli Gábor:

Formális és kvalitatív? A deduktív elemek szerepéről a szociológia oktatásban

Formal and Qualitative? On the Role of Deductive Elements in Sociology Education

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar,
Szociológia Tanszék
peli.gabor@kre.hu

Kulcsszavak:

kvalitatív elemzés, deduktív következtetés, természetes nyelvi érvelés, logikai hibák feltárása

Keywords:

qualitative analysis, deductive inference, natural language reasoning, exploring logical faults

Tananyagainkban egyaránt hangsúlyos szerepük van az egymást kiegészítő kvalitatív és a kvantitatív elemzési módszereknek. Értelmeszerűen a kvantitatív technikákra épülő elemzések, statisztikai következtetések is természetes nyelvi megfogalmazást, értelmezést kell hogy kapjanak. Az előadás egy harmadik, az első kettőt kiegészítő megközelítésről szól, ami egyszerre lehet formális és kvalitatív. Ilyen például a logikai levezetés. Következtetéseink hiánytalanul elmondhatóak természetes nyelven (pl. magyarul), és elmondható formalizálva is. Kiemelendő, hogy a természetes nyelvű érvelések formális logikai elemzése is alapvetően kvalitatív, mivel általában tartalmaz mennyiségeket, vagy számszerű paramétereket. A logikai, deduktív megközelítésnek fontos szerepe van, illetve lehet, szociológiai szaktárgyainkban is. Miért érdemes és hogyan

lehet az ilyen elemeket megjeleníteni – tipikusan nem formális kisserelésben – a tanrendi óráinkban, segítve a tanultak megértését és továbbgondolását. Milyen tere van, meddig mehet el a deduktív gondolkodás társadalomtudományi tárgyaink oktatásában? Akadály-e a társadalomtudományi önreflektív jellege? Hogyan érvelhetünk logikusan a tipikusan 'nem logikus' viselkedések uralta társadalmi helyzetek elemzésekor? Hogyan közvetítsünk erre vonatkozó készségeket hallgatóinknak?

Rácz Attila:

Gyakorlatorientált képzési modell a SZTE BTK Szociológia Tanszékén

Practice-Oriented Training Model at the Department of Sociology, University of Szeged

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar Szociológia Tanszék

racz.attila@szte.hu

Kulcsszavak:

gyakorlatorientált képzési modell, alkalmazott társadalomtudomány, szociológia

Keywords:

practice-oriented training model, applied social science, sociology

A Szegedi Tudományegyetem Szociológia Tanszéke a KSH Szegedi Főosztályával és a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával együttműködve kutatást végzett a Csongrád Megyei vállalkozások, a felsőoktatásban a SZTE BTK szociológia szakán tanulók és a kutatás idején még középiskolába járók, de felsőfokú tanulmányokat tervező tanulók körében. A kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy a társadalomtudományi területen diplomát szerzőkkel kapcsolatban milyen tapasztalataik és elvárásaik vannak a munkáltatóknak, illetve hogyan látják a felsőoktatásban tanulók és a középiskolások a munka világát. További célunk az volt, hogy az egyébként az átlagnál gyakorlatorientáltabb képzésünket (Szeged Studies kutatási gyakorlat) milyen irányba fejlesszük tovább.

A kutatás az alábbi eredményt hozta:

A munkaadók, és az egyetemisták is úgy látták, hogy a felsőoktatási rendszerben a társadalomtudományi területen is szükség lenne egy a „munka világához” közelebb álló gyakorlatorientáltabb képzésre. Az eredmények alapján

kijelenthetjük, hogy a gyakorlatorientált képzésfejlesztés irányát az érintettek támogatják, tehát érdemes kialakítani egy olyan rendszert, amely lehetővé teszi a jelenleginél nagyobb gyakorlati tapasztalatot biztosító egyetemi szociológus képzést.

A kérdés ezek után az, hogy milyen módon lehetne egy ilyen képzést megvalósítani?

Három lehetséges utat neveztünk meg, és Szegeden ebből az egyik mellett folytattuk – eddig sikeresen – a gyakorlati képzésünket. Ezen lehetséges megoldások ismertetésére kerül sor a konferencián.

R. Schay Krisztina:

Művészetszociológia – Elmélet és gyakorlat a digitális korban Sociology of Art – Theory and Practice in the Digital Age

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológia Doktori Iskola, Interdiszciplináris Társadalomkutatások Program
krisztina.schay@szepmuveszeti.hu

Kulcsszavak:

elmélet és gyakorlat, eredeti szöveg, interdiszciplinaritás, művészetszociológia, vizuális elméletek

Keywords:

theory and practice, original text, interdisciplinarity, sociology of art, visual theories

Az előadás – felidézve a korábbi szociológiai oktatási gyakorlatot és mestereket – arra szándékozik választ adni, hogy mi a szociológia-elmélet oktatásának a célja napjainkban? Miként lehet a szociológia klasszikusainak eredeti tanulmányait a jelenkor szociológiai képzésébe beépíteni? A rövid előadás javaslatot tesz a tematikus („szakszociológiák” szerinti) szöveggyűjtemények összeállítására, és a művészetszociológia konkrét példáján mutatja be, hogy az elméleti alapozás miként tud hozzájárulni a kortárs, kurrens társadalomtudományi kérdések gyakorlati megválaszolásához – az interdiszciplináris megközelítésmód alkalmazásával.

A prezentáció a művészetszociológia oktatásának egy olyan lehetséges irányát vázolja fel, amely egyaránt figyelembe veszi a digitális kor adottságait, másrészt a megszerzett elméleti tudás gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit. Az interdiszciplináris megközelítésmód egyaránt épít a művészetszociológia, társadalomtörténet, kulturális antropológia, vizuális elméletek legújabb irodalmára –

ugyanakkor kiindulópontként a klasszikus szociológia-elméletek (Max Weber, Pierre Bourdieu, Emile Durkheim) fogalmi kereteit alkalmazza. A szociológia-történeti kitekintés a művészetről való gondolkodás elméleteinek összefoglalására és rendszerezésére is vállalkozik, megkülönböztetve a funkcionális, elitista, protagonista etc. irányzatokat.

Az előadás kitér a művészetszociológia gyakorlati alkalmazásának lehetőségére is például a kulturális intézmények, közszféra, vagy a gazdasági élet területén. A példák alapján kirajzolódik, hogy melyek azok a kiemelt kompetenciák (fogalom-használat, módszertani készségek – interjú-készítés, kérdőív összeállítás - vizuális kódok használata, a befogadás folyamatának nyomon követése, etc), melyek hosszú távon is hasznosíthatóak mind a tudományos, mind a gazdasági szférában és hozzájárulnak a művészet és társadalom viszonyának megértéséhez a digitális korban.

Szabó Andrea:

Szociológia és karrier: hallgatói vélemények és munkaerőpiaci trendek a DPR tükrében

Sociology and Career: Student Perceptions and Labour Market Trends in Light of the Graduate Career Tracking System

Oktatási Hivatal

szabo.andrea3@oh.gov.hu

Kulcsszavak:

szociológia szakos hallgatók, DPR, adminisztratív adatintegráció, survey, munkaerőpiaci kilátások

Keywords:

sociology students, Graduate Career Tracking System, integration of administrative databases, survey, labour market perspectives

Az előadás a Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) 2024-es hallgatói (N=24 299), illetve végzeti (N=9776) survey, továbbá a 2022-ben lebonyolított, nagymintás nemzetközi online kérdőív (EUROSTUDENT 8, N=14 839) eredményeibe nyújt betekintést. Szó esik többek között a szociológia alapszakos hallgatók elégedettségéről, a későbbi tanulmányi terveiről, a szorgalmi időszak alatti munkavégzésről, valamint a képzésen elsajátított tudás hasznosításáról. A kérdőíves eredmények bemutatása mellett a DPR két adatintegráción alapuló moduljának segítségével négy, abszolutóriumot szerzett évfolyam 2023 decemberi munkaerőpiaci helyzete is összehasonlításra kerül néhány fontosabb indikátor mentén, mint például a vertikális, horizontális illeszkedés, az elhelyezkedési idő vagy a bruttó átlagjövedelem, de megvizsgáljuk azt is, hogy a munkaerőpiacon előnyt élveznek-e a szociológia mesterdiplomával rendelkezők.

Az online felmérések eredményei többek között rávilágítanak arra, hogy a szociológia alapszakos hallgatók alapvetően elégedettek képzésükkel, ugyanakkor a nem társadalomtudományi alapképzéseken tanulóknál nagyobb arányban gondolják úgy, hogy nem szeretnének a tanult szakterületen elhelyezkedni. Az adminisztratív adatok azt mutatják, hogy a szociológia alapszakosok helyzete több szempontból hasonlít az egyéb társadalomtudományi BA-szakokon végzettekéhez, ugyanakkor egyes mutatókban eltérések figyelhetők meg a társadalomtudományi képzési terület országos átlagához képest.

Székedi Levente:

Kísérlet a hallgatói bevonódás növelésére a kvantitatív kutatási módszerek oktatásában

An Experiment to Increase Student Engagement in Teaching Quantitative Research Methods

Partiumi Keresztény Egyetem
szekedi.levente@partium.ro

Kulcsszavak:

kutatásmódszertan-oktatás, digitális kompetenciák, csoportos projekt munka, interaktív tanulás, gyakorlatorientáltság

Keywords:

research methodology teaching, digital competences, group project work, interactive learning, practice-oriented approach

A szociológia más területeihez hasonlóan kihívásokkal jár a kutatásmódszertan oktatása is, ennek egyik oka nyilván az, hogy az oktató aligha tud lépést tartani a digitális technológiát használó új megoldásokkal. Ugyanakkor a hallgatók egyre nehezebben értik meg a módszertan absztrakt vetületeit, sokuk számára gondot jelent a tudományos munkához szükséges rendszeresség, illetve koncentrációs készség kialakítása. A hallgatók közötti együttműködési hajlandóság alacsony szintje is problematikus, hiszen a kvantitatív kutatási projektek rendszerint csapatban valósulnak meg. Az itt említett kompetenciák jól konvertálhatók a munkaerőpiacon, ezért különösen fontosak a hagyományosan széles látókört és rugalmast tudást nyújtó szociológiai oktatásban. A szerző egy olyan, néhány éve bevezetett megoldást mutat be, ami interaktívabbá teszi a kutatásmódszertan órákat, növeli a hallgatói bevonódást, az együttműködési hajlandóságot, fejleszti a tudományos kutatáshoz szükséges kompetenciákat.

A hallgatók a tanult fogalmakat/módszereket úgy ültetik gyakorlatba, hogy a foglalkozásokon olyan csoportos kérdőíves felméréseken dolgoznak, amelyeknek a könyvészetet tartalmazó tervét is el kell készíteniük. A bevonódásra és az átvihető digitális kompetenciákra is pozitív hatással van az, hogy a hallgatók minden szakaszban új digitális eszközzel dolgoznak, a könyvészetet bibliográfiai szoftverben készítik, a kutatás tervezésénél egyszerű feladatkezelő programokat használnak, az online kérdőívet professzionális platformon szerkesztik meg, az adatelemzéshez pedig statisztikai szoftvert és webes adatvizualizációs megoldásokat használnak. A félévet elméleti teszt, a kutatási jelentés leadása és a többiek által is értékelt kutatási bemutató zárja. A módszer eredményesnek mutatkozik, a legjobb csoportos kutatásokat a hallgatók tudományos diákköri konferencián prezentálják és/vagy szakdolgozati témaként viszik tovább.

Szilvási Tünde:

Gamifikáció a szociológia oktatásban: interdiszciplinaritás, mesterséges intelligencia és láthatóság

Gamification in Sociology Education: Interdisciplinarity, Artificial Intelligence, and Visibility

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológia Doktori Iskola, Interdiszciplináris Társadalomkutatások Program
szilvasitundej@gmail.com

Kulcsszavak:

gamifikáció, interdiszciplinaritás, csoport alapú tanulás, láthatósági hierarchia, alkalmazkodóképesség

Keywords:

gamification, interdisciplinarity, team-based learning, visibility hierarchy, adaptability

Milyen az a felsőoktatási modell, ami:

szakít a Z generáció számára már életidegen frontális oktatási hagyománnyal,

amelyben integráltan van jelen a láthatósági hierarchiában történő pozicionáláshoz szükséges képességek fejlesztése,

a fizikai jelenléten alapuló csoportmunka,

az interdiszciplinaritást fókuszba helyező projektszemlélet?

A válasz: gamifikált.

A játékosítás oktatásba történő integrálásával növelhetjük a hatékonyságot, és adaptívabbá tehetjük magát az oktatási struktúrát a dinamikusan változó körülményekhez. Ez nem azt jelenti, hogy játékká válik az oktatás, csak azt, hogy használjuk a játék hatásmechanizmusát, mint módszert az oktatásban. A gamifikációt nemcsak integrálhatjuk a társadalomtudományi képzés módszertanába, hanem mint módszert is oktathatjuk a hallgatóknak, ezzel kiegészítve az eszköztárukat. Hiszen a

játékosítás egy olyan megközelítés, amely a tudományos élet struktúráit is segíthet újradefiniálni.

Miért van erre szükség? Milyen problémákra nyújthat a módszer megoldást? Hogyan összeegyeztethető a tudományos szemléletmóddal? Hogyan lehetséges ezt a gyakorlatban megvalósítani a szociológiaoktatásban felsőoktatási keretek között? Hogyan módosítja ez az oktatói szerepkört? Kell-e, hogy ezáltal módosuljon az oktatói szerep- és feladatkör?

Előadásomban – részben skandináv modellre támaszkodva – szeretnék működő modellek mellett konkrét, a szociológiaoktatásban használható példákat bemutatni gondolatébresztőként és egy lehetséges fejlesztési irányként.

Sztáray Kézdy Éva:

A szociográfia kurzus mint a hallgatók aktivizálásának lehetséges kerete

The Sociography Course as a Possible Framework for Student Activation

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar,
Szociológia Tanszék
kezdy.eva.rita@kre.hu

Kulcsszavak:

szociográfia, hallgatók aktivizálása, kreatív írás

Keywords:

sociography, student activation, creative writing

A szociográfia külön tantárgyként csak elvétve szerepel a magyar felsőoktatási paletta társadalomtudományos képzéseinek mintatanterveiben, általában a társadalomtörténeti, a szociológiatörténeti, valamint a kvalitatív társadalomtudományi kurzusokba épül be. A Károli Gáspár Református Egyetem szociológus képzésének mintatantervében tudomásom szerint egyedülálló módon kötelezően választható kurzusként szerepel a Szociográfia c. tantárgy, amelyet 15 éve tanítok, tematikáját évről évre tapasztalataim és a hallgatói visszajelzések alapján frissítem. A kurzus célja, hogy a hallgatókkal megismertesse a szociográfia műfaji sajátosságait, a társadalomtudományok fejlődésének történelmében elfoglalt helyét, valamint számos szociográfiai mű elolvasása és elemzése során bevezesse a hallgatókat a nemzetközi, de elsősorban a magyar szociográfiai irodalomba. Személyes célom a kurzus során a szociográfiai hagyomány átadása és műveltetése.

Prezentációm első részében tapasztalati alapon röviden érvelek a szociográfia oktatásának szükségessége mellett, majd beszámolok a szociográfia oktatása terén szerzett tapasztalataimról, a kudarcaim mellett pedig elsősorban a hallgatók aktivizálásának bevált jó gyakorlatáról. A kurzus végső produktuma ugyanis egy saját (mini)szociográfia írása. A témaválasztás és a műfajválasztás területén teljesen szabad kezet adok a hallgatóknak, a lényeg az, hogy ne fikciót, hanem saját élményeiket, tapasztalataikat írják meg, és legyen mindenképpen valamilyen társadalmi relevanciája az írásnak. Arra buzdítom őket, hogy járjanak nyitott szemmel, hívják elő alkotóvágyukat és kreativitásukat.

Takács Erzsébet – Takács Flóra:

Fókuszban a hallgatók: tapasztalatok, elvárások és aktivitás
szociológushallgatók körében

Students in focus: experiences, expectations and activism
among sociology students

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Társadalomelmélet
Tanszék

takacs.erzsebet.klara@tatk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológia Tanszék

Kulcsszavak

szociológia tanítása, szociológushallgatók, oktatásmódszertan

Keywords:

teaching sociology, sociology students, methodology of education

Nyilvánvaló, hogy a fiatalok életkörülményei, életcéljai, motivációi és elvárásai sokat és gyorsan változnak az utóbbi időszakban párhuzamosan a felsőoktatást érő gazdasági, politikai és társadalmi változásokkal, amire az oktatásnak és az oktatóknak is reagálniuk kell. Előadásunkban azt szeretnénk bemutatni, hogy a hallgatók milyen kihívásokkal és nehézségekkel szembesülnek tanulmányaik során akár élethelyzetükből, akár egyetemi tanulmányaikból adódóan, és ez hogyan alakítja át az oktatás tartalmát, pedagógiáját és mindennapjait. Folyamatos kihívás, hogyan tanítható a szociológia az oktatás minőségét megőrizve a nagyon heterogén, esetenként diffúz érdeklődéssel és skillekkel érkező, egyre sokszínűbb hallgatói évfolyamoknak, melyeket egyre kevesebb nem munkavállaló, egyre több sajátos tanulási igényű, vagy a képzést részben külföldön végző diák alkot. A megváltozott külső körülmények ezáltal nemcsak oktatásmódszertani kihívásokkal szembesítik az oktatókat. A

covid-éra különösen nyilvánvalóvá tette, hogy a hallgatók mentális egészsége, közösségi kötődései mennyire meghatározóak általában véve a tanulás (és így az oktatás) szempontjából, miközben a külső társadalmi környezet is egyre jelentősebb nehézségeket támaszt a szociológia mint kritikai társadalomtudomány alapjainak (azaz a felsőoktatási képzésbe kapcsolódásának) elsajátításához. Előadásunkban egyfelől abból a tudásból indulunk ki, amelyre az ELTE TÁTK szociológia szakos hallgatóinak folyamatos fókuszcsoportos monitorozása során tettünk szert az utóbbi évtizedben, másrészt célunk reflektálni a posztcovid időszakban külföldön alkalmazott jógyakorlatokra.

Telegdy Balázs:

A szakdolgozat szükségszerűsége

Necessity of a Thesis

Sapientia EMTE, Csíkszeredai Kar, Társadalomtudományi Tanszék
telegdybalazs@uni.sapientia.ro

Kulcsszavak:

szakdolgozat, képességfejlesztés, gyakorlat során szerzett tudás

Keywords:

thesis, skill development, learning by doing

Pedagógiai és didaktikai tapasztalataimra alapozva én a szakdolgozat megtartása mellett kívánok érvelni, mégpedig annak a jelenlegi (kb. 50 oldal terjedelmű önálló mű, amely lehetőség szerint saját adatgyűjtésre alapszik) formájában, legalábbis az alapképzésen végző szociológus hallgatók számára. A tapasztalatom alapját a mi képzésünkben a negyedik félévben sorra kerülő „kutatásszervezés” tárgy oktatása képezi, ahol a hallgatóknak a félév végre egy kutatási tervet kell elkészíteniük (és ugyanakkor javaslom a számukra, hogy ez egyben a szakdolgozat első lépését képezze). Habár a tevékenység formai megnevezése az „előadás”, a félév során több esetben laboratóriumi, egyéni ismeretellenőrzési és visszajelzési módszereket is alkalmazok a jobb hatásfok elérése érdekében (a szemináriumot vezető kollégám egy egészen más jellegű, de egymást jól kiegészítő tevékenységet folytat a hallgatókkal).

Az előadás során a hangsúly az egyéni munkán van, ahol a hallgatók a saját maguk által javasolt témákra dolgozzák ki a kutatási tervüket. És mivel a kutatásszervezés egy komplex, számos ismeretet feltételező tárgy, mivel összegzi és ugyanakkor szintetizál más, korábban elsajátított ismeretet (és

itt nemcsak a szakspecifikus tárgyakra gondolok, hanem olyan kiegészítő képesség alkalmazására is, mint a szövegszerkesztés) a hallgatóknak komoly erőfeszítést jelent ezeknek az ismereteknek az összehangolása és a gyakorlatba ültetése.

Az általam alkalmazott módszer egyértelmű hátránya, hogy csak kiscsoportos képzés mellett ültethető a gyakorlatban, ahol az oktató minden egyes hallgató személyes teljesítményére folyamatosan oda tud figyelni.

Összegezve: a szakdolgozat jelenlegi formában történő megtartása mellett szól az a tapasztalatom, amelyek során látom, hogy az első-második heti teljesítménytől hova jutnak el a hallgatók a 14. hét végére.

Tóth Péter:

Egyetemi jegyzettől a Moodle-ig, tananyagok magyar és angol nyelven

From Academic Textbooks to Moodle - How One Can Create Learning Materials in Hungarian and English

Széchenyi István Egyetem
ptoth@sze.hu

Kulcsszavak:

tananyagfejlesztés, Moodle, tudásátadás, digitalizáció

Keywords:

curriculum development, Moodle, knowledge transfer, digitalisation

A tudásátadás útjai és módjai jelentősen megváltoztak az utóbbi két évtizedben. Ennek elsődleges okaként a technológiai fejlődés hozható fel, a digitalizáció, a webes tartalmak megjelenése és az oktatástechnikai eszközök és platformok folyamatos változása állandó kihívás elé állítja az oktatókat. A korábban megszokott, régóta használt tananyagokat ezek az új terek nyújtotta keretek között szükséges újraértelmezni és újraírni. A folyamat megállíthatatlan, a legmarkánsabb cezúrát a kötelező online oktatás bevezetése jelentette a pandémia idején. Mik azok a tapasztalatok, amik ebben az időben halmozódtak fel a tananyagfejlesztés kapcsán és mik ezekből a megoldásokból azok, amik hosszú távon is alkalmazhatóak lesznek a jövőben is? A pandémia a hallgatói elvárásokban, terhelhetőségben, befogadóképességben is nagy változást hozott véleményem szerint. További kihívásokat jelent a megváltozott magyar hallgatói igények kiszolgálása mellett az a kíváncsi is, hogy a szociológia képzést, amennyiben lehetséges, nemzetközi

hallgatók számára is tegyük elérhetővé. Miben különbözik egymástól egy magyar és egy angol nyelvű tananyag?

Már korábban létező, futó kurzusok átkonvertálásának tapasztalatairól és új tananyagok létrehozásának nehézségeiről és buktatóiról beszélnék saját, szakvezetői tapasztalatom alapján. Milyen készségek és tudás szükségeltetik az oktatóktól ahhoz, hogy a fenti folyamat gond nélkül végbemenjen?

Török Emőke:

(Ne) tanítsunk szociológiatörténetet?

Should We (Not) Teach History of Sociology?

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar,
Szociológia Tanszék
torok.emoke@kre.hu

Kulcsszavak:

szociológiatörténet, szociológiai gondolkodás, diszciplináris szemlélet,
szemléletváltás

Keywords:

history of sociology, sociological thinking, disciplinary approach, changing views

A szociológia alapképzésnek minden magyarországi képzésben része valamilyen formában a szociológiatörténet oktatása. Általában azt gondoljuk, hogy ez nem valamiféle tiszteletkör a nagy elődök előtt, hanem olyan fogalmakkal, elméletekkel és problémafelvetésekkel való ismerkedés, amelyek szerves részei a szociológia tudományának. Azt gondoljuk, hogy a szociológiatörténet segít megérteni a szociológiai gondolkodás sajátosságait, fogalmait, nyelvezetét, szükséges ahhoz, hogy a hallgatók elsajátítsák ennek a tudománynak a szemléletét, és megértsék a kortárs szociológiát.

Azonban mindezek mögött részben az a feltevés áll, hogy a szociológia alapszakos hallgatók *szociológiát* akarnak tanulni. Igazából mindannyian tudjuk, hogy nem ez a helyzet. Legjobb esetben is bizonyos problémák, bizonyos témák érdeklik őket, nem a szociológia maga. Mit tehetünk? Engedjük el a diszciplináris szemléletet? Hagyjuk a „szociológiát” és annak „történetét”? Azonban lehet, hogy ezzel nem csak a

szociológia történetének ismeretétől fosztjuk meg a hallgatókat, de a társadalom megértésének fontos eszközeitől is. Annak felismerésétől, hogy elsőre porosnak tűnő gondolatok ma is segíthetnek abban, hogy friss szemmel nézzünk rá bizonyos problémáinkra, gondolkodni tanítanak, segítenek kilépni a „szokásos” kognitív sémáinkból, „aha” élményeket kínálnak. Lehet úgy szociológiatörténetet tanítani, hogy az a hallgatók számára ne távoli és életidegen dolog legyen, hanem kapcsolódjon az általuk érzékelt problémák megértésének lehetőségéhez? Mi kell ehhez? Szakítsunk teljesen a kronológiával? Nem veszítünk el ezzel egy fontos kapaszkodót, ami nélkül nehezebben lesznek érthetőek a klasszikusok gondolatai?

A felvetett problémákra nem tudom a megoldást. Előadásom kérdéseket tesz fel, érveket és ellenérveket fogalmaz meg, és szeretne vitaindítóul szolgálni a szekcióban zajló eszmecserékhez, amelyek talán egy apró lépéssel közelebb visznek minket a szociológiatörténet oktatásának egy sikeresebb megközelítéséhez.

A KONFERENCIA PROGRAMJA

9.00-10.00 Köszöntő és plenáris előadások

Köszöntőt mond Dr. habil. Csoma Mózes, a KRE BTK dékánja

Dupcsik Csaba (KRE BTK, HUN-REN TK): Ne tessék harapni, avagy a szociológiaelméleti forrásként használható vámpírregény

Takács Erzsébet – Takács Flóra (ELTE TáTK): Fókuszban a hallgatók: tapasztalatok, elvárások és aktivitás szociológushallgatók körében

Szabó Andrea (Oktatási Hivatal): Szociológia és karrier: hallgatói vélemények és munkaerőpiaci trendek a DPR tükrében

10.00-11.30 Szociológiaelmélet oktatás

Török Emőke (KRE BTK): (Ne) tanítsunk szociológiatörténetet?

Havrancsik Dániel (ELTE TáTK): Georg Simmel a mesterséges intelligenciáról (1900-1916)

R. Schay Krisztina (ELTE Szociológia Doktori Iskola): Művészetszociológia – Elmélet és gyakorlat a digitális korban

Panelbeszélgetés a szociológiatörténet és -elmélet oktatásának szükségességéről és lehetőségeiről: Dupcsik Csaba (KRE), Havrancsik Dániel (ELTE), R. Schay Krisztina (ELTE) és Szabó-Tóth Kinga (ME)

Moderátor: Török Emőke (KRE)

11.30-11.45 KÁVÉSZÜNET

11.45-13.15 Hallgatók aktivizálása

Lázár Beáta (BBTE) – Bodor-Eranus Eliza (HUN-REN TK) – Szvetelszky Zsuzsanna (KRE BTK): Akcióban a Z generáció – Fiatalbarát kutatói perspektívák az önkéntes kutatásokban

Székesi Levente (PKE): Kísérlet a hallgatói bevonódás növelésére a kvantitatív kutatási módszerek oktatásában

Szilvási Tünde (ELTE Szociológia Doktori Iskola): Gamifikáció a szociológia oktatásban: interdiszciplinaritás, mesterséges intelligencia és láthatóság

Sztáray Kézdy Éva (KRE BTK): A szociográfia kurzus mint a hallgatók aktivizálásának lehetséges kerete

Panelbeszélgetés a hallgatók aktivizálásának lehetőségeiről és az ezzel kapcsolatos jó gyakorlatokról: Szabó-Tóth Kinga (ME), Szarvák Tibor (DE), Székesi Levente (PKE), Szilvási Tünde (ELTE), Szvetelszky Zsuzsanna (KRE), Takács Erzsébet (ELTE)

Moderátor: Sztáray Kézdy Éva (KRE)

13.15-14.00 SZENDVICSEBÉD

14.00–15.30 Oktatás és számonkérés a mesterséges intelligencia korában

Drjenovszky Zsófia (KRE) – Dringó-Horváth Ida (KRE) – T. Nagy Judit (KRE) – Hegedűs Dóra (SE Doktori Iskola): Az MI megjelenésének hatása az oktatói és hallgatói munkára

Tóth Péter (SZE AK): Egyetemi jegyzettől a Moodle-ig, tananyagok magyar és angol nyelven

Telegdy Balázs (Sapientia EMTE): A szakdolgozat szükségességéről

Rácz Attila (SZTE BTK): Gyakorlatorientált képzési modell a SZTE BTK Szociológia Tanszékén

Panelbeszélgetés a mesterséges intelligencia hatásairól és a tananyagfejlesztés lehetséges irányairól: Drjenovszky Zsófia (KRE), Hegedűs Rita (SJE), Nistor Laura (Sapientia EMTE), Telegdy Balázs (Sapientia EMTE), Tóth Péter (SZE), Rácz Attila (SZTE)

Moderátor: Tóth Gergely (KRE)

11.30-11.45 KÁVÉSZÜNET

15.45-17.15 4. Kutatásmódszertan szekció

Magyari Tivadar (BBTE): A kutatás módszertan tantárgyak szerkezeti problémái - és lehetséges megoldások

Gergely Andrea (KRE BTK): Projektmódszertan nagymintás kvantitatív kutatásokon

Péli Gábor (KRE BTK): Formális és kvalitatív? A deduktív elemek szerepéről a szociológia oktatásban

Panelbeszélgetés a kutatásmódszertan oktatásának lehetőségeiről: Bugyi Anett (SZTE), Gergely Andrea (KRE), Magyari Tivadar (BBTE), Nárai Márta (SZE), Péli Gábor (KRE)

Moderátor: Szvetelszky Zsuzsa (KRE)